

Giampaolo Salvi

Az olasz személytelen szerkezet születése, mint interferencia-jelenség

Az olasz pronominális ragozásnak passzív vagy passzív-imperszonális értelmezéssel való használata viszonylag stabilnak mutatkozik századokon keresztül: a tranzitív igékkel a lexikális alany eltűnik, a tárgy alannyá válik, és így a szerkezetnek világos passzív értéke van (1), az intranszítívokkal, mivel nincs promoválható tárgy, a lexikális alany eltűnése után a szerkezet alany nélkül marad, interpretációja imperszonális lesz (2):

(1) In Giappone (i giapponesi - ALANY) mangiano i pesci (TÁRGY) crudi – In Giappone i pesci (ALANY) si mangiano crudi ,Japánban nyersen eszik a halat‘

(2) In Giappone (i giapponesi – ALANY) lavorano molto – In Giappone si lavora molto ,Japánban sokat dolgoznak‘

A szerkezetben használható igék tekintetében sok korlátozás létezett (pl. nem lehetett használni a létige + melléknév/participium szerkezettel, vagy a pronominális igékkel).

A XVIII. század vége és a XIX. század közepe között az északolasz írók műveiben a szerkezet gyors ütemben új tulajdonságokat vesz fel: eltűnnek a használható igékre vonatkozó korlátozások (a szerkezet minden lexikális alannyal rendelkező igével használhatóvá válik– pl. a létige + melléknév/participium szerkezetben (3)), és egyben a szerkezet passzív jellege is elhomályosul: tárgyesetű névmásokkal is lehet már használni (4):

(3) In Giappone (i giapponesi) sono fieri del proprio passato – In Giappone si è fieri del proprio passato ,Japánban az ember büszke a múltjára‘

(4) In Giappone (i giapponesi) lo (TÁRGY) hanno trattato bene – In Giappone lo (TÁRGY) si è trattato bene ,Japánban jól bántak vele‘

Ezek a változások kizárólag az északolasz írók által használt olasz nyelvben jelennek meg: a toszkán és a közép- és délolasz íróknál ugyanabban az időszakban nincsen nyoma ilyen változásoknak.

Jó okunk van arra gondolni, hogy ezek az újítások különféle nyelvi interferenciák eredményei: az északolasz íróknak az olasz nem volt az anyanyelvük, és több esetben korábban tanultak írni franciául, mint olaszul. Annak ellenére, hogy hasonló változások más újlatin nyelvben is végbementek, ahol biztosan belső fejlődés eredményei, szeretném kimutatni, hogy az olasz esetében az innovációk egy része csakis a hiperkorrekt nyelvhasználattal magyarázható, egy másik részénél pedig nagyon valószínű a francia modell hatása is – de az újabb szerkezet fejlődésében mindenesetre fontos szerepet játszott a nyelvi interferencia.

Az elemzett változások által létrehozott új rendszer nem tökéletes: több nehezen magyarázható kivételt mutat – ez annak a jele, hogy az új szerkezet több helyi újítás eredménye.